

PISA-2018: УКРАЇНА В ЦЕНТРИ УВАГИ

18

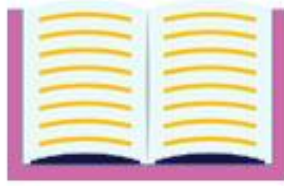
Чи стикаються учні
з дискримінацією
в школі?

ЖОВТЕНЬ 2021

- Чи сповідують учителі позитивні мультикультурні погляди та чи демонструють вони високий рівень міжкультурних переконань?
- Чи відчують учні дискримінацію в закладах освіти з боку своїх учителів?

Чи сповідує педагогічний колектив закладу освіти позитивні мультикультурні погляди? Як учні сприймають ставлення своїх учителів до людей з інших культурних груп?

ДАНІ PISA-2018:

- Майже 100 % учнів в Україні навчаються в закладах освіти, керівники яких стверджують, що багато хто або й усі вчителі сповідують позитивні мультикультурні погляди. Поряд із цим, на думку керівників, учителі найменше переконані в тому, що учні мають якомога раніше навчитися поваги до іншої культури.
- Українські вчителі демонструють вищий рівень мультикультурних переконань, ніж учителі в більшості референтних країн і учителі в середньому по країнах ОЕСР.
- Погляди та ставлення учнів щодо життя в глобалізованому світі здебільшого позитивно, але слабо пов'язані з мультикультурними переконаннями вчителів.
- Майже половина українських підлітків вважає, що ніхто з їхніх учителів не схильний до традиційних проявів дискримінації, заснованих на стереотипах та упередженнях, щодо людей з інших культурних груп. Однак більше 17 % учнів вважають, що більшість учителів або й майже всі мають занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп.
- В вітчизняних закладах освіти дискримінаційний клімат є близьким до середнього по країнах ОЕСР рівні.
- Українські хлопці стикаються з проявами дискримінації з боку вчителів частіше, ніж дівчата.
- Погляди та ставлення учнів щодо життя в глобалізованому світі здебільшого негативно й суттєво пов'язані зі сприйняттям ними дискримінації у своїх закладах освіти.

ЧИ ІСНУЄ ПРОБЛЕМА ДИСКРИМІНАЦІЇ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ?

ПОГЛЯДИ ВЧИТЕЛІВ НА МІЖКУЛЬТУРНІ ВЗАЄМИНИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ПОВ'ЯЗАНІ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ УЧНІВ У ШКОЛАХ

Формування мультикультурних переконань учителів є головною метою багатьох програм розвитку вчителів, оскільки в межах цих програм підготовка педагогічних кадрів спрямована не тільки на підвищення якості викладання певного предмета, а й на покращення умінь і навичок учителів працювати з різними групами учнів. Деякі курси розглядають різноманітність світу, зосередившись на таких широких питаннях, як раса, культура, стать, етнічна приналежність, мовна різноманітність і сексуальна орієнтація, інші – більш конкретні. Зрозуміло, що такі курси неможливо розробляти без урахування переконань і ставлень учителів до проблем різноманітності. Саме тому в межах PISA-2018 керівників закладів освіти попросили висловити свою думку щодо мультикультурних переконань учителів, роботу яких ці керівники організовують, а саме запропонували відповісти на запитання, що стосуються ставлення вчителів до проблем міжкультурного сполучення, міжкультурних цінностей і шляхів вирішення конфліктів, які можуть виникати між учнями різного походження. На основі цих відповідей було побудовано показник поглядів керівників закладів освіти щодо мультикультурних переконань учителів.

Варто зазначити, що визначення дискримінації із часом змінювалося, свідченням чого є задокументовані дослідниками різні її вияви й форми, яких вона набуває. Актуальні на сьогодні визначення розрізняють символічну, традиційну, інституційну та індивідуальну дискримінацію¹. Термін «символічний» використовується для відмежування певних видів дискримінації від традиційних і більш відвертих форм, таких як расизм. Традиційна дискримінація – це спільне негативне ставлення до групи людей, засноване на стереотипах і узагальненнях, натомість символічна дискримінація більш «вишуканий» різновид. Індивідуальний рівень дискримінації – це певна форма спрощення, зведення цієї практики до рівня міжособистісних взаємин. Інституційна дискримінація проявляється, коли має місце негативне чи несправедливе поводження з певною категорією людей у межах інституції і коли таке поводження не є результатом індивідуальних уявлень, а є наслідком структури, організації чи практик відповідної інституції².

Крім цього, в аспекті проблем мультикультурних поглядів було розглянуто питання стосовно сприйняття учнями дискримінації у своїх закладах освіти. Під час анкетування PISA-2018 учнів запитали, як вони сприймають ставлення своїх учителів до людей з інших культурних груп. На підставі відповідей учнів на чотири твердження, що стосуються ставлення їхніх учителів до певних культурних груп, було побудовано показник сприйняття дискримінації в школі.

Проблеми, які розглянуто в PISA щодо дискримінації в закладах освіти, можна досліджувати як на індивідуальному, так і на інституційному рівнях, оскільки дискримінація може бути актом одного вчителя або відображати інституційні проблеми. Крім того, у питаннях більше уваги зосереджено на традиційних формах дискримінації, адже саме вони відображають узагальнене ставлення до групи людей чи певної культури.

¹ Rosenbloom, S. and N. Way (2004), "Experiences of Discrimination among African American, Asian American, and Latino Adolescents in an Urban High School", *Youth & Society*, Vol. 35/4, pp. 420-451, <http://dx.doi.org/10.1177/0044118x03261479>.

² Sampson, William Alfred. Institutional discrimination Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Society. 2008. <http://www.sage-ereference.com/view/ethnicity/n289.xml>

НА ОСНОВІ ЧОГО РОБИМО ВИСНОВКИ?

ПИТАННЯ АНКЕТИ, ВІДПОВІДІ НА ЯКІ ВИКОРИСТАНО ДЛЯ АНАЛІЗУ

Питання SC166 з анкети для навчальних закладів

Q16	Наскільки подані нижче твердження відображають погляди, які поділяє Ваш педагогічний колектив?	Не поділяє ніхто або майже ніхто	Поділяє лише дехто	Поділяє багато хто	Поділяють усі або майже всі
SC166Q02HA	Важливо, щоб учні / студенти усвідомили, що люди з інших культур можуть мати інші цінності	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
SC166Q03HA	Повага до іншої культури – це те, чого учні / студенти мають навчитися якомога раніше	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
SC166Q05HA	На уроці важливо, щоб учні / студенти різного походження навчалися бачити спільні для них риси	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
SC166Q06HA	Коли між учнями / студентами різного походження виникають конфлікти, треба їх спонукати вирішувати суперечки через пошук спільної мови	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04

Питання ST223 з анкети учня / студента

Q70	До скількох учителів / викладачів у Вашому навчальному закладі Ви можете застосувати подані нижче твердження?	Ні до кого або майже ні до нікого з них	До декого з них	До більшості з них	До всіх або майже до всіх із них
ST223Q02HA	Вони мають спотворені уявлення про історію деяких культурних груп	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
ST223Q04HA	Вони негативно відгукуються про людей певних культурних груп	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
ST223Q05HA	Вони звинувачують людей певних культурних груп у проблемах, що є в Україні	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
ST223Q08HA	Вони мають занижені очікування щодо успішності навчання учнів / студентів певних культурних груп	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04

Для характеристики дискримінаційного клімату в закладах освіти та порівняння цих даних в Україні з даними референтних країн³ було використано такі індекси:

Індекс поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

На основі відповідей керівників на питання SC166 з анкети для навчальних закладів було побудовано індекс поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів (**SCMCEG**).

SCMCEG-індекс: позитивні значення цього індексу означають, що вчителі, за словами керівників закладів освіти, сповідують більш позитивні мультикультурні погляди, ніж учителі в середньому по країнах ОЕСР.

Індекс сприйняття учнями дискримінації в школі

На основі відповідей учнів на питання ST223 було побудовано індекс сприйняття учнями дискримінації в школі (**DISCRIM**).

DISCRIM-індекс: позитивні значення цього індексу означають, що учні помічають більше проявів дискримінаційної поведінки з боку вчителів, ніж у середньому учні по країнах ОЕСР.

Крім цих показників, під час аналізу використовували всі індекси PISA-2018, які характеризують готовність учнів до життя в глобалізованому світі і які було детально розглянуто в попередніх числах «PISA-2018: Україна в центрі уваги»⁴:

1. **Індекс обізнаності учнів у глобальних проблемах (GCAWARE)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST197;
2. **Індекс самоефективності учнів щодо глобальних проблем (GCSELFEFF)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST196;
3. **Індекс здатності розуміти позиції інших (PERSPECT)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST215;
4. **Індекс інтересу до пізнання інших культур (INTCULT)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST214;
5. **Індекс поваги до людей з інших культур (RESPECT)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST217;
6. **Індекс ставлення до іммігрантів (ATTIMM)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST204;
7. **Індекс когнітивної адаптивності (COGFLEX)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST216;
8. **Індекс усвідомлення міжкультурного спілкування (AWACOM)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST218;
9. **Індекс глобального мислення (GLOBMIND)**, який побудовано на основі відповідей учнів на питання анкети ST219.

³ Референтні країни — це країни, освітні характеристики й результати успішності 15-річних учнів яких узято для порівняння з аналогічними параметрами України. Вибір країн було проведено на підставі врахування подібності соціально-економічного становища цих країн із соціально-економічним становищем нашої країни або з огляду на їхню культурну чи історичну близькість до України. До переліку референтних країн увійшли: Білорусь, Естонія, Грузія, Молдова, Польща, Угорщина та Словачка Республіка. Дані Грузії не увійшли до порівняння у даному дослідженні, оскільки у PISA-2018 вона не використовувала пункти анкет щодо глобальних проблем.

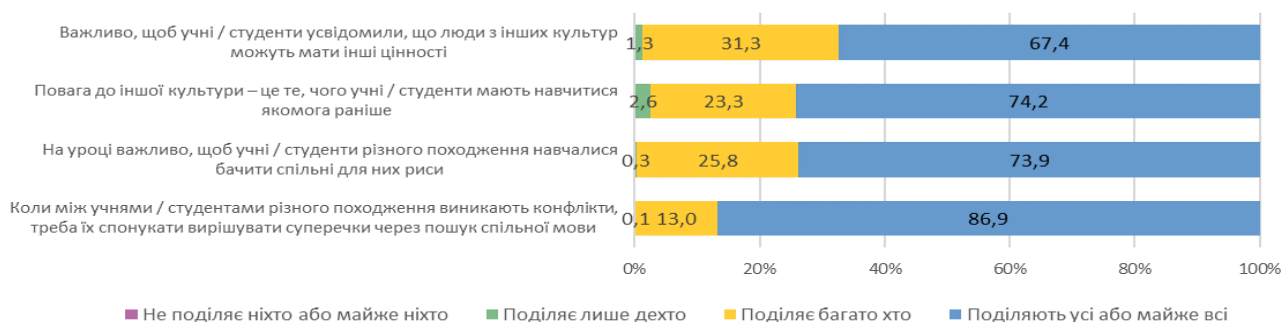
⁴ «PISA-2018: Україна в центрі уваги»: **вип.13:** «Чи мають українські учні уявлення про глобальні проблеми світу?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/PISA-2018_UKRinFocus_-13_2021.pdf; **вип.14:** «Чи розуміють українські учні життя та світогляд людей інших культур?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_-14_June_2021.pdf; **вип.15:** «Чи готові українські підлітки до міжнародного спілкування та життя в багатокультурному світі?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_15_2021.pdf; **вип. 16:** «Чи готові українські учні змінювати світ?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/PISA-2018_UKRinFocus_-16_August_2021.pdf; **вип.17:** «Чи є в учнів можливість оволодіти глобальними та міжкультурними навичками в школі?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/PISA-2018_UKRinFocus_-17_September_2021.pdf

ЧИ ПОДІЛЯЄ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ПОЗИТИВНІ МУЛЬТИКУЛЬТУРНІ ПОГЛЯДИ?

ЗІ СЛІВ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ, БАГАТО ХТО АБО МАЙЖЕ Й УСІ ВЧИТЕЛІ СПОВІДУЮТЬ ПОЗИТИВНІ МУЛЬТИКУЛЬТУРНІ ПОГЛЯДИ

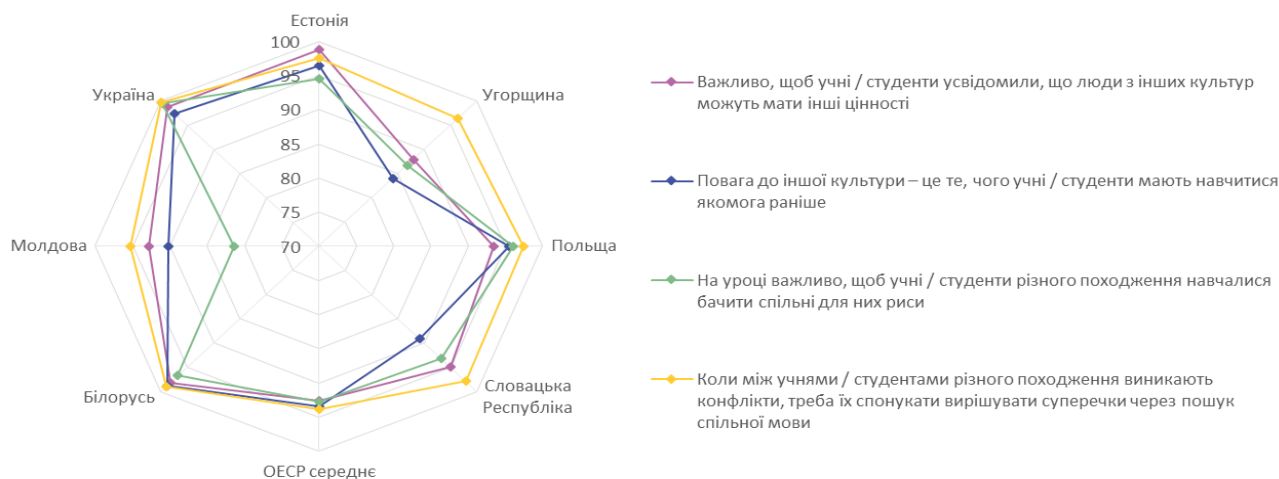
Майже 100 % учнів в Україні навчаються в закладах, керівники яких стверджують, що багато хто або й усі вчителі дотримуються думки, що, коли між учнями різного походження виникають конфлікти, треба спонукати учнів вирішувати суперечки через пошук спільної мови, а також вважають, що на уроці важливо, щоб учні різного походження навчалися бачити спільні для них риси. Жоден керівник не вказав, що в його закладі є учителі, які не поділяють цих переконань. Водночас керівники закладів освіти повідомили, що їхні вчителі найменше переконані в тому, що учні мають якомога раніше навчитися поваги до іншої культури.

Наскільки подані нижче твердження відображають погляди, які поділяє Ваш педагогічний колектив?

Серед референтних країн керівники закладів в Україні та Білорусі повідомляють про більшу поширеність позитивних мультикультурних поглядів у колективі, ніж у середньому по країнах ОЕСР. Найбільш поширеним у всіх країнах є переконання, що коли між учнями різного походження виникають конфлікти, треба їх спонукати вирішувати суперечки через пошук спільної мови. В Угорщині, Молдові та Словацькій Республіці також менше поширена у педколективах думка, що учні мають якомога раніше навчитися поваги до іншої культури. А найменш поширеним є переконання, що на уроці важливо, щоб учні різного походження навчалися бачити спільні для них риси, серед учителів Молдови.

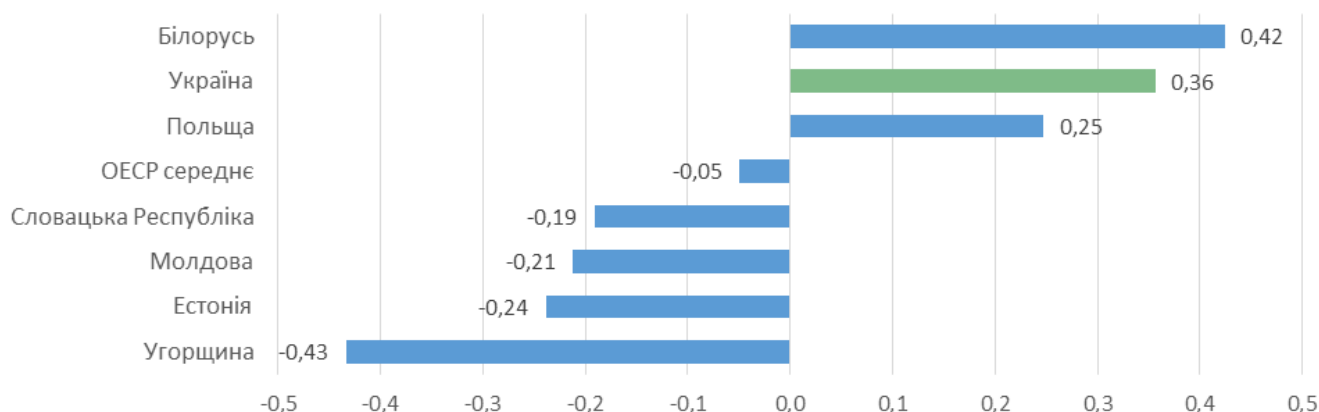
Частка учнів, що навчаються у закладах, керівники яких стверджують, що подані нижче твердження відображають погляди, які поділяє багато хто або й увесь педагогічний колектив

**УКРАЇНСЬКІ ВЧИТЕЛІ ДЕМОНСТРУЮТЬ
ВИЩИЙ РІВЕНЬ МУЛЬТИКУЛЬТУРНИХ
ПЕРЕКОНАНЬ, НІЖ УЧИТЕЛІ
В БІЛЬШОСТІ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН І
В СЕРЕДНЬОМУ ПО КРАЇНАХ ОЕСР**

Лише керівники навчальних закладів у Білорусі повідомляють про вищий, ніж в Україні, рівень мультикультурних переконань своїх педколективів. Серед референтних країн найнижчий показник мультикультурних переконань, за свідченням керівників закладів освіти, мають учителі в Угорщині.

Індекс поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

В Україні найбільш позитивними мультикультурними переконаннями вирізняються вчителі у містечках і невеликих містах, а також у ліцях / гімназіях / спеціалізованих школах. Керівники сільських закладів освіти повідомляють про меншу поширеність позитивних мультикультурних поглядів у середовищі своїх педколективів.

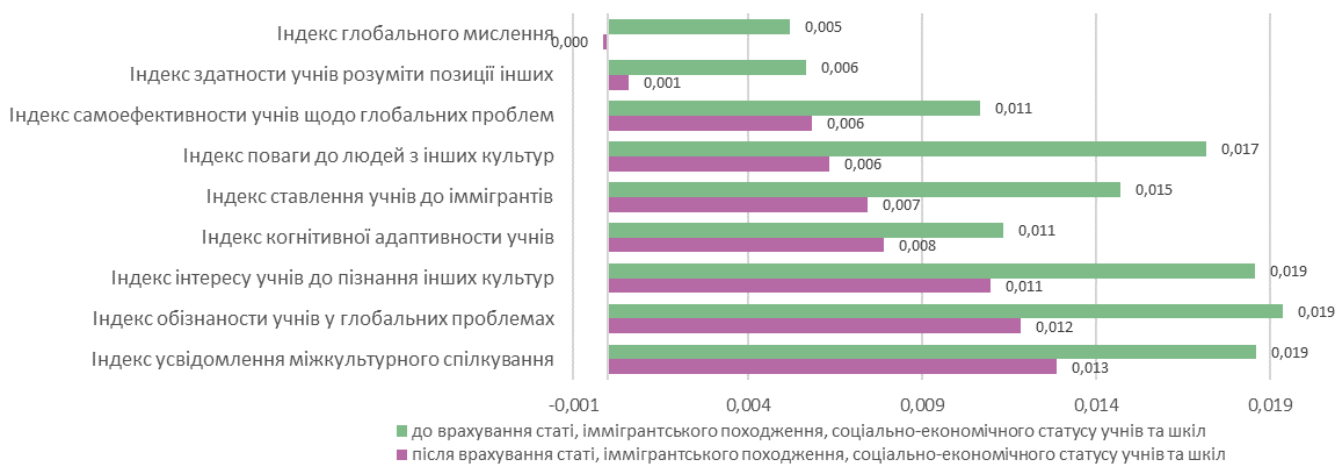
Індекс поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

ПОГЛЯДИ ТА СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ЗДЕБІЛЬШОГО ПОЗИТИВНО, АЛЕ СЛАБО ПОВ'ЯЗАНІ З МУЛЬТИКУЛЬТУРНИМИ ПЕРЕКОНАННЯМИ ВЧИТЕЛІВ

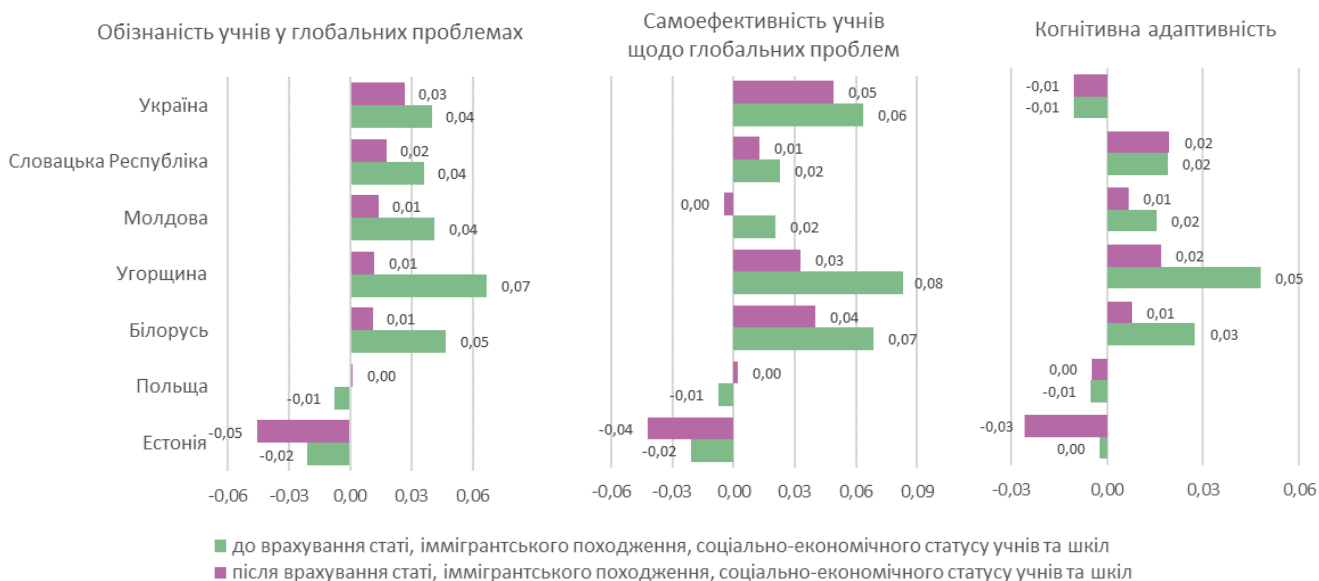
Погляди учнів на глобальні проблеми та їх ставлення до життя в глобалізованому світі, що характеризуються в PISA-2018 дев'ятьма індексами, здебільшого позитивно, але не суттєво пов'язані з рівнем мультикультурних переконань учителів, про які повідомили керівники закладів освіти. Після врахування статі, іммігрантського походження, соціально-економічного статусу учнів і шкіл збільшення залишається суттєвим лише для індексів усвідомлення міжкультурного спілкування, обізнаності в глобальних проблемах, інтересу до пізнання інших культур, когнітивної адаптивності та ставлення до іммігрантів.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів (у середньому по країнах ОЕСР)

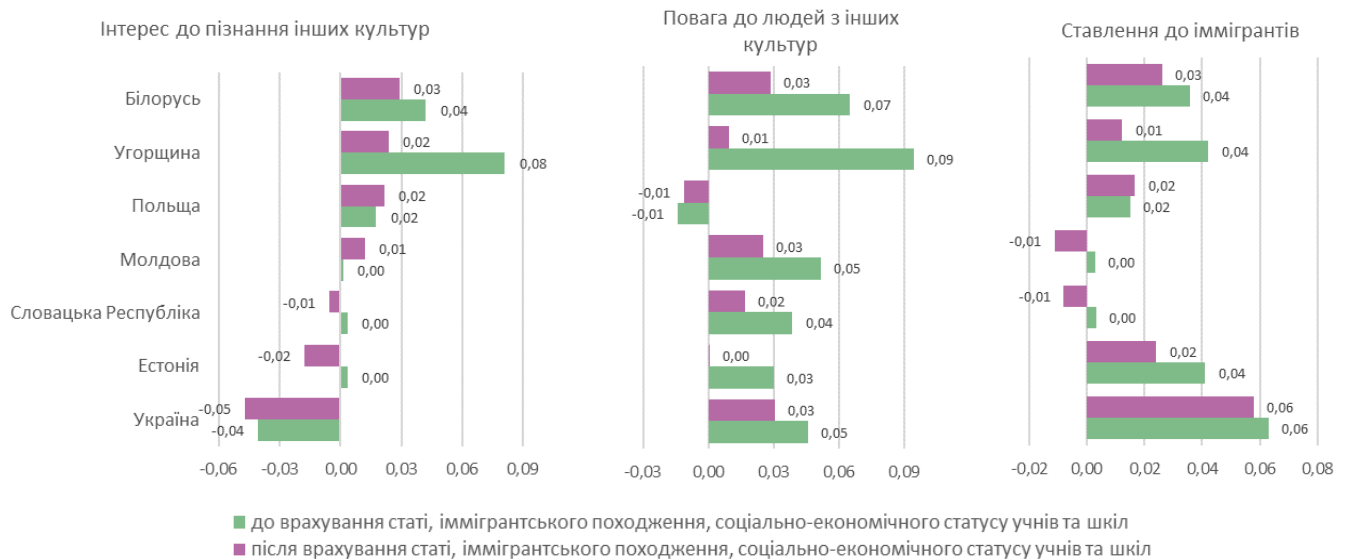
Після врахування демографічних характеристик і соціально-економічного статусу учнів та шкіл суттєвим є незначне збільшення індексу самоефективності учнів щодо глобальних проблем в Україні та Білорусі. В Естонії обізнаність та самоефективність учнів щодо глобальних проблем навіть знижується, чим вищим стає рівень позитивних переконань учителів, про які повідомляють керівники закладів освіти.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

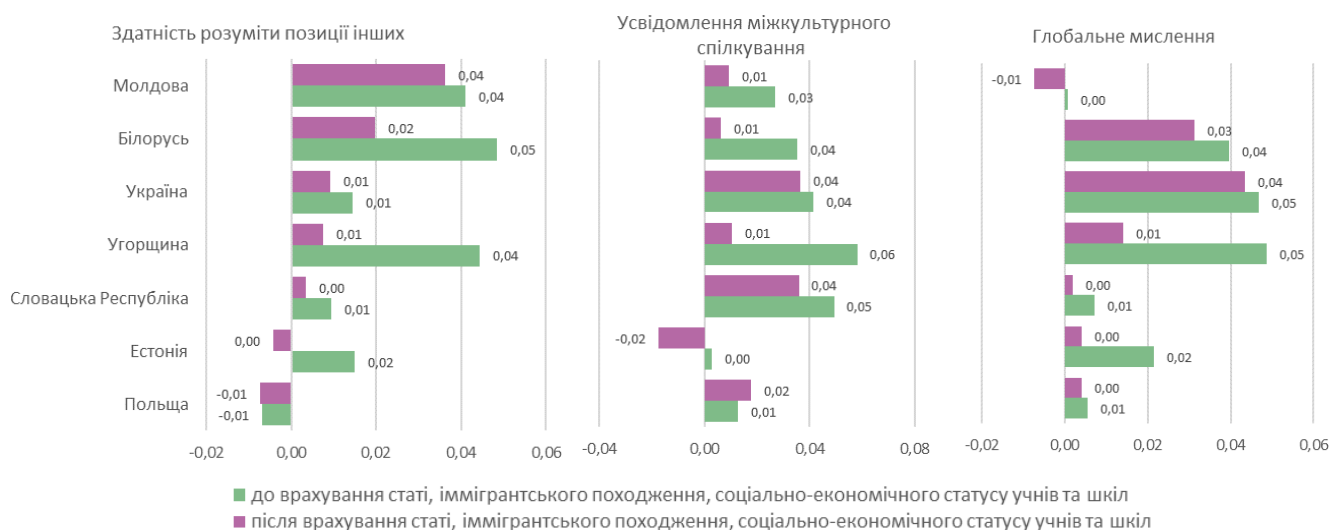
Будь-яка зміна індексів інтересу до пізнання учнями інших культур та поваги до людей з інших культур є не суттєвою в разі зміни індексу мультикультурних переконань учителів (за відповідями керівників закладів освіти) у кожній з референтних країн.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

В Україні не суттєво знижуються лише індекси когнітивної адаптивності учнів та їхнього інтересу до пізнання інших культур, коли керівник закладу освіти повідомляє про вищий рівень позитивних мультикультурних переконань, а суттєве підвищення спостерігається для індексів глобального мислення та ставлення до іммігрантів. У більшості країн ефект залежності зменшується після врахування статі, іммігрантського походження, соціально-економічного статусу учнів і шкіл.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу поглядів керівників на мультикультурні переконання вчителів

ЯК УЧНІ СПРИЙМАЮТЬ СТАВЛЕННЯ СВОЇХ ВЧИТЕЛІВ ДО ЛЮДЕЙ З ІНШИХ КУЛЬТУРНИХ ГРУП?

БІЛЬШІСТЬ УЧНІВ НЕ ПОМІЧАЮТЬ ДИСКРИМІНАЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ СВОЇХ УЧИТЕЛІВ ДО ЛЮДЕЙ З ІНШИХ КУЛЬТУРНИХ ГРУП

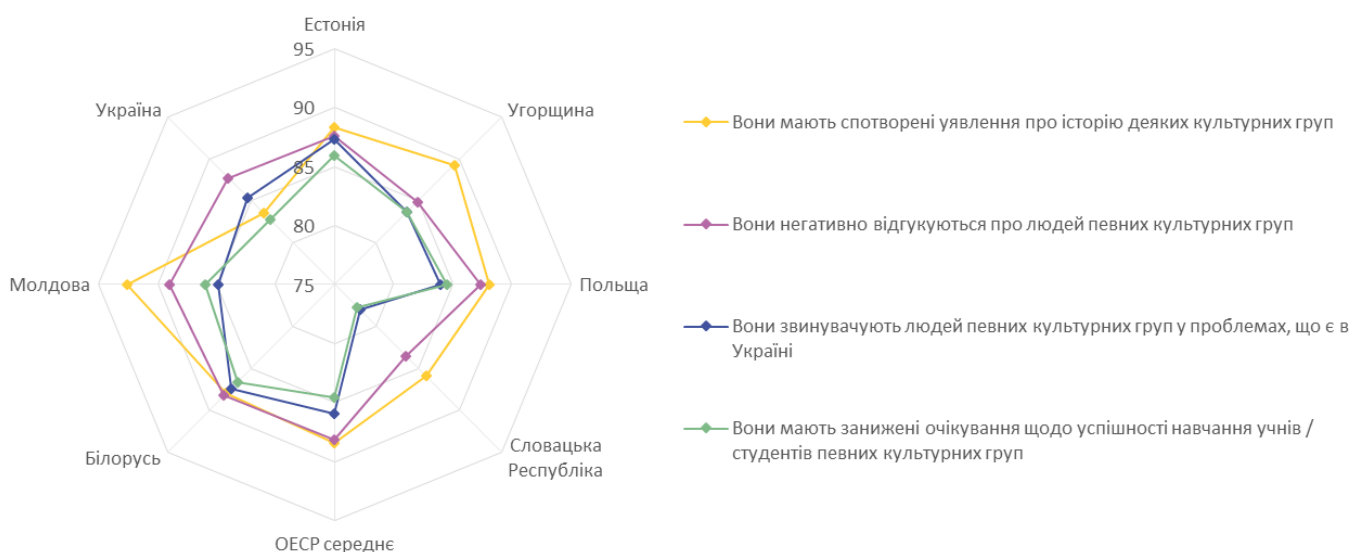
Майже половина українських підлітків вважає, що ніхто з їхніх учителів не схильний до традиційних проявів дискримінації, заснованих на стереотипах та упередженнях, щодо людей з інших культурних груп. Водночас від 30 до 40 % учнів вважають, що дехто з учителів негативно відгукується про людей з певних культур, має спотворені уявлення про історію деяких культурних груп, звинувачує людей певних культурних груп у проблемах, що є в Україні, та має занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп. Понад 17 % учнів вважають, що більшість учителів або й майже всі мають занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп.

До скількох учителів / викладачів у Вашому навчальному закладі Ви можете застосувати подані нижче твердження?

У Словацькій Республіці найбільше з-поміж референтних країн тих учнів, які вважають, що більшість або й усі вчителі мають занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп і звинувачують людей певних культурних груп у проблемах, що є в країні. У більшості країн значна частка учнів вважає, що вчителі не мають спотворених уявлень про історію деяких культурних груп.

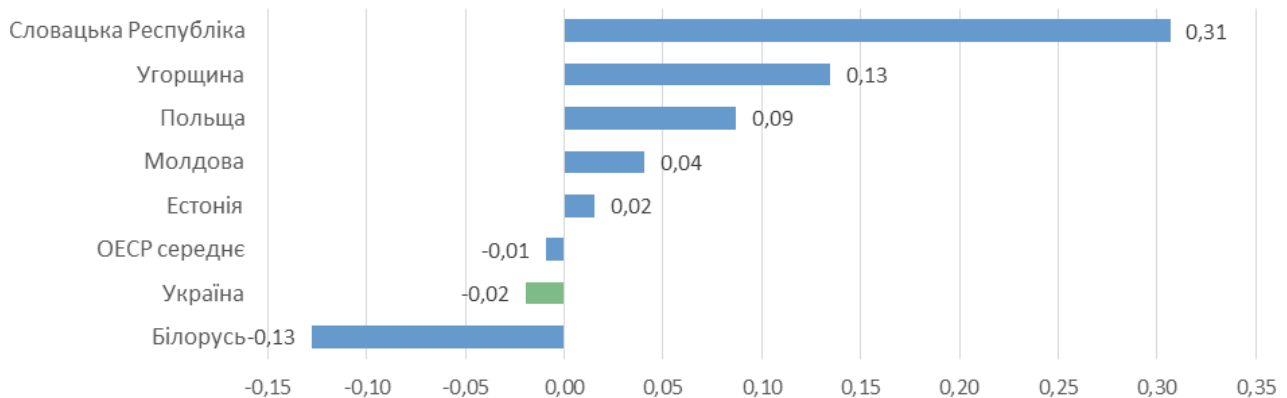
Частка учнів, які вважають, що ні до кого або лише до деякого з учителів / викладачів можна застосувати подані нижче твердження

**У ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ ДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ
КЛІМАТ Є НА БЛИЗЬКОМУ
ДО СЕРЕДЬНОГО ПО КРАЇНАХ
ОЕСР РІВНІ**

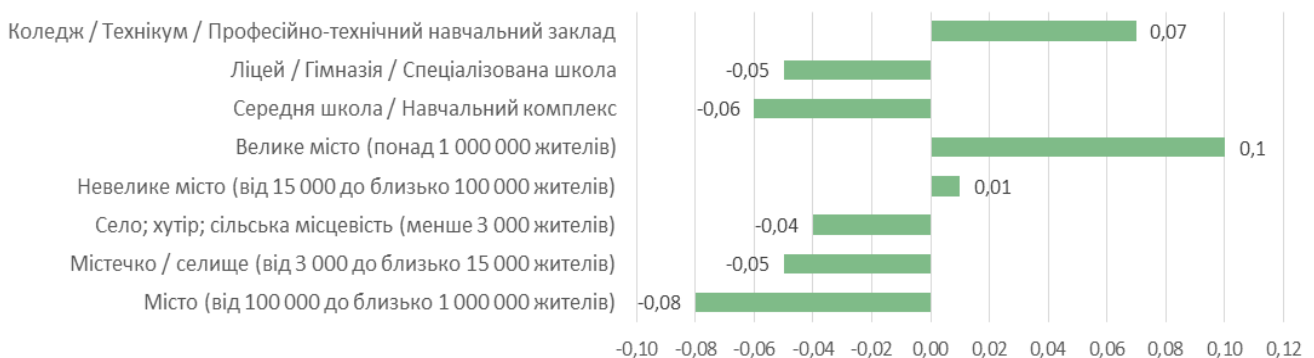
Загалом дискримінаційний клімат у вітчизняних закладах освіти не гірший, ніж у середньому по країнах ОЕСР. Серед референтних країн найбільше відчують прояви дискримінації з боку своїх учителів учні Словачької Республіки, а найменше – Білоруси.

Індекс сприйняття учнями дискримінації в школі

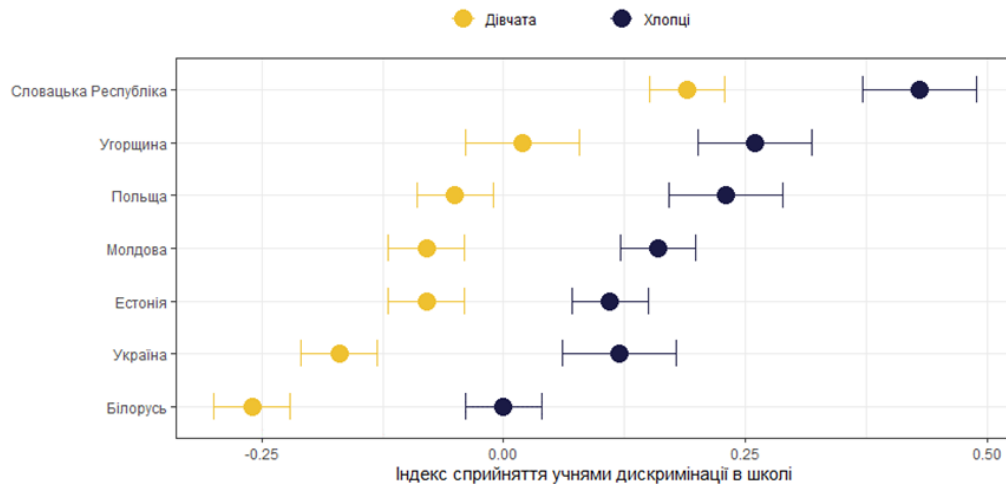
В Україні у великих містах (понад 1 000 000 жителів) та у коледжах / технікумах / ПТНЗ індекс сприйняття дискримінації в школі вищий, ніж в населених пунктах чи закладах освіти інших типів, тобто учні першої групи частіше помічають прояви традиційної дискримінації з боку своїх учителів. У містах (від 100 000 до близько 1 000 000 жителів) найнижче значення індексу свідчить про те, що вчителі виявляють менше упереджености до інших культурних груп.

Індекс сприйняття учнями дискримінації в школі

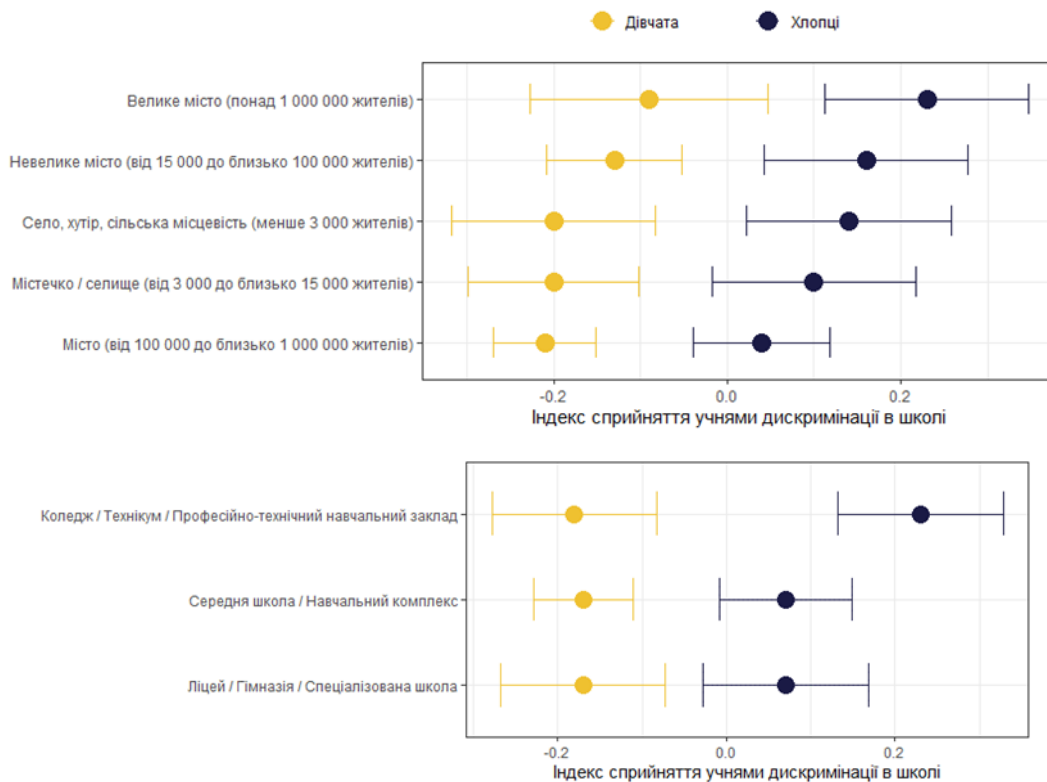

ХЛОПЦІ СТИКАЮТЬСЯ З ПРОЯВАМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ З БОКУ ВЧИТЕЛІВ ЧАСТІШЕ, НІЖ ДІВЧАТА

В усіх референтних країнах індекс сприйняття хлопцями дискримінації в школі істотно вищий, ніж дівчатами, тобто хлопці частіше повідомляли, що вчителі можуть негативно відгукуватися про людей з певних культур, мати спотворені уявлення про історію деяких культурних груп, звинувачувати людей певних культурних груп у проблемах, що є в країні, та мати занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп.

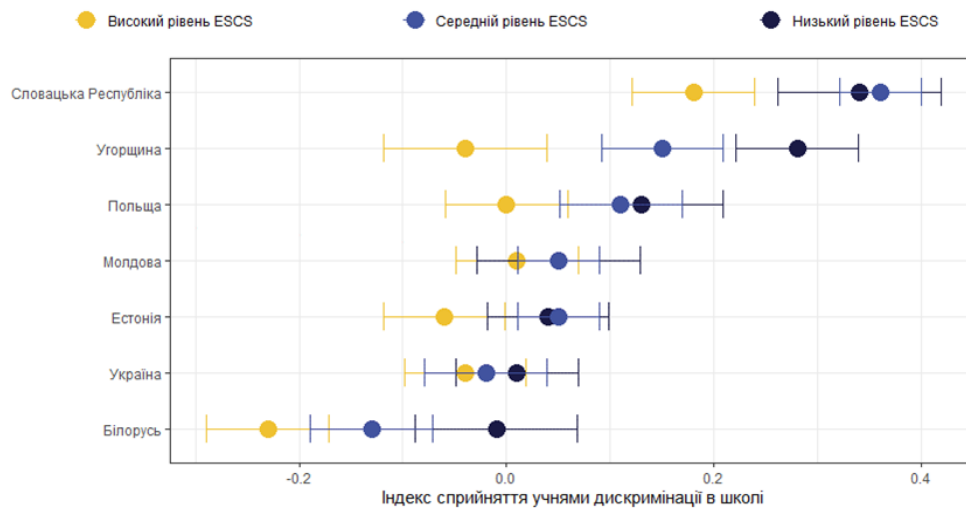

В межах України в усіх типах населених пунктів чи закладів освіти різниця між дівчатами та хлопцями за значенням індексу сприйняття дискримінації в школі також є суттєвою. Найменші відмінності в сприйнятті дискримінаційної поведінки з боку вчителів спостерігаються між хлопцями та дівчатами в ліцях / гімназіях / спеціалізованих школах.

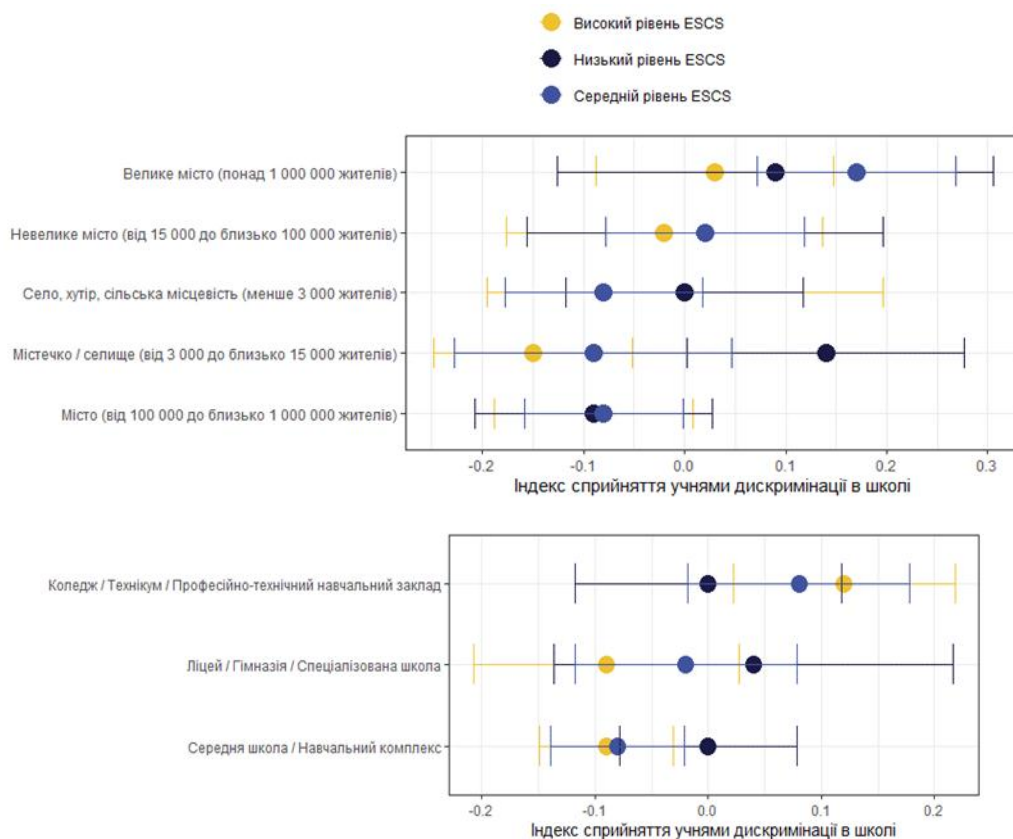

У ДЕЯКИХ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ УЧНІ З НИЗЬКИМ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ ЧАСТІШЕ ВІДЧУВАЮТЬ ДИСКРИМІНАЦІЮ В ШКОЛІ

У багатьох референтних країнах учні з низьким і середнім соціально-економічним статусом частіше повідомляють про прояви дискримінації у своєму закладі освіти з боку вчителів, ніж їх більш благополучні однолітки. Щоправда, статистично істотною ця різниця є лише в Угорщині та Словаччій Республіці.

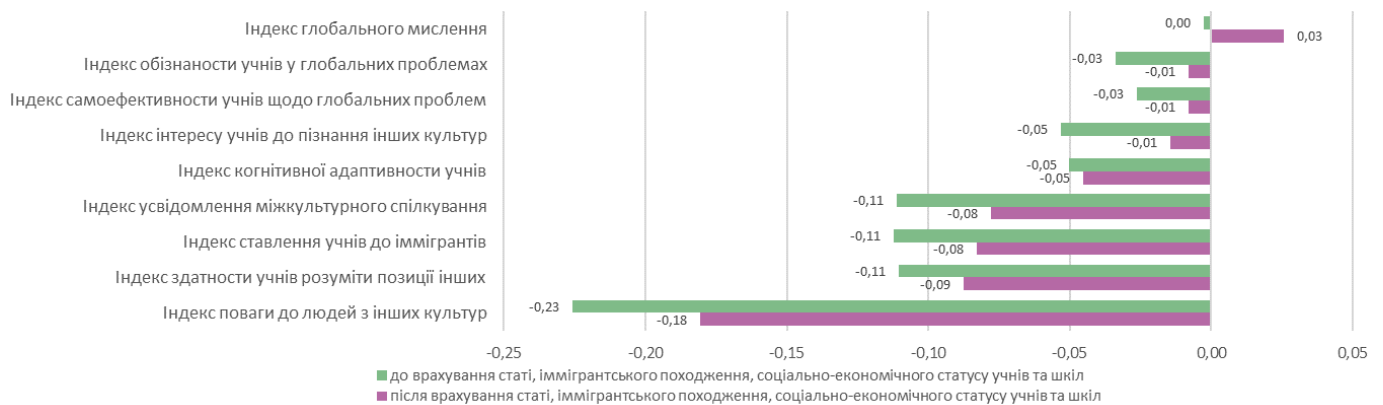
В Україні соціально-економічний статус учнів не впливає істотно на сприйняття учнями дискримінації з боку вчителів у закладі освіти ні в різних типах населених пунктів, ні у різних типах закладів освіти.

ПОГЛЯДИ ТА СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ЗДЕБІЛЬШОГО НЕГАТИВНО ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ СПРИЙНЯТТЯМ НИМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

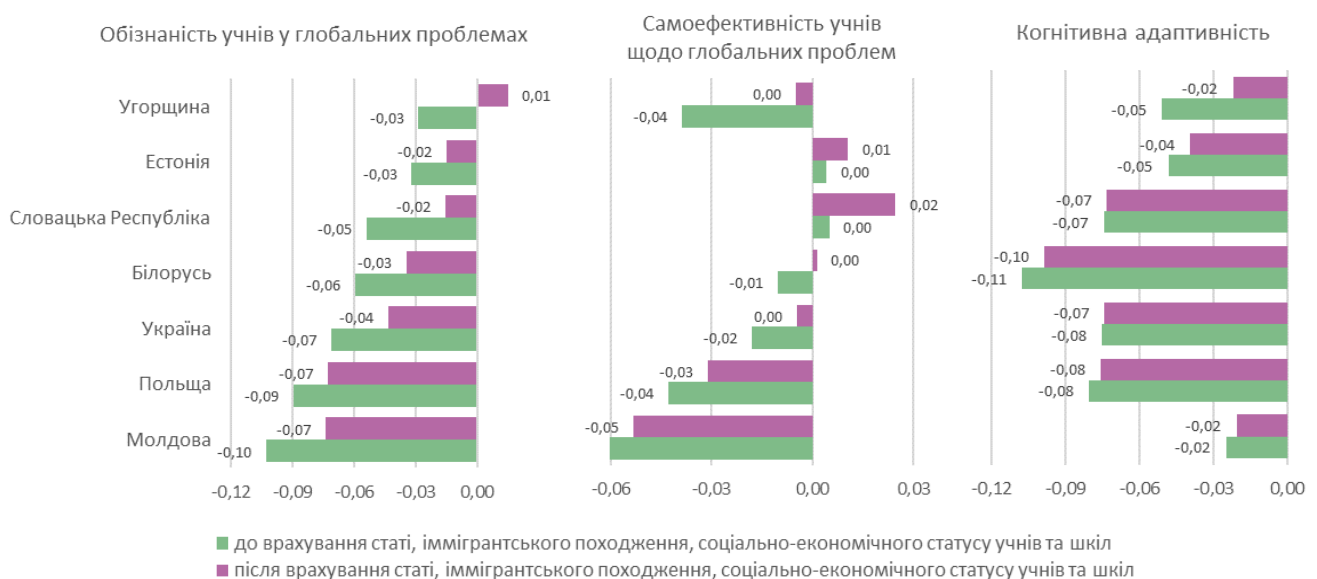
У середньому по країнах ОЕСР зв'язок між індексами, що характеризують готовність учнів до життя в глобалізованому багатокультурному світі (за винятком індексу глобального мислення), та рівнем сприйняття ними дискримінації в школі є негативним. Тобто що частіше учні стикаються з проявами дискримінації в школі, то меншою мірою вони демонструють якості, необхідні для майбутнього життя. До того ж цей зв'язок слабший з різними аспектами, що характеризують знання учнів, але сильніший з міжкультурними поведінковими характеристиками. Зі збільшенням індексу сприйняття дискримінації в школі найсуттєвіше зменшується індекс поваги до людей з інших культур: на 0,18 у середньому по країнах ОЕСР після врахування демографічних характеристик і соціально-економічного статусу. Не суттєвою є лише зміна індексу обізнаності учнів у глобальних проблемах.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу сприйняття учнями дискримінації в школі (у середньому по країнах ОЕСР)

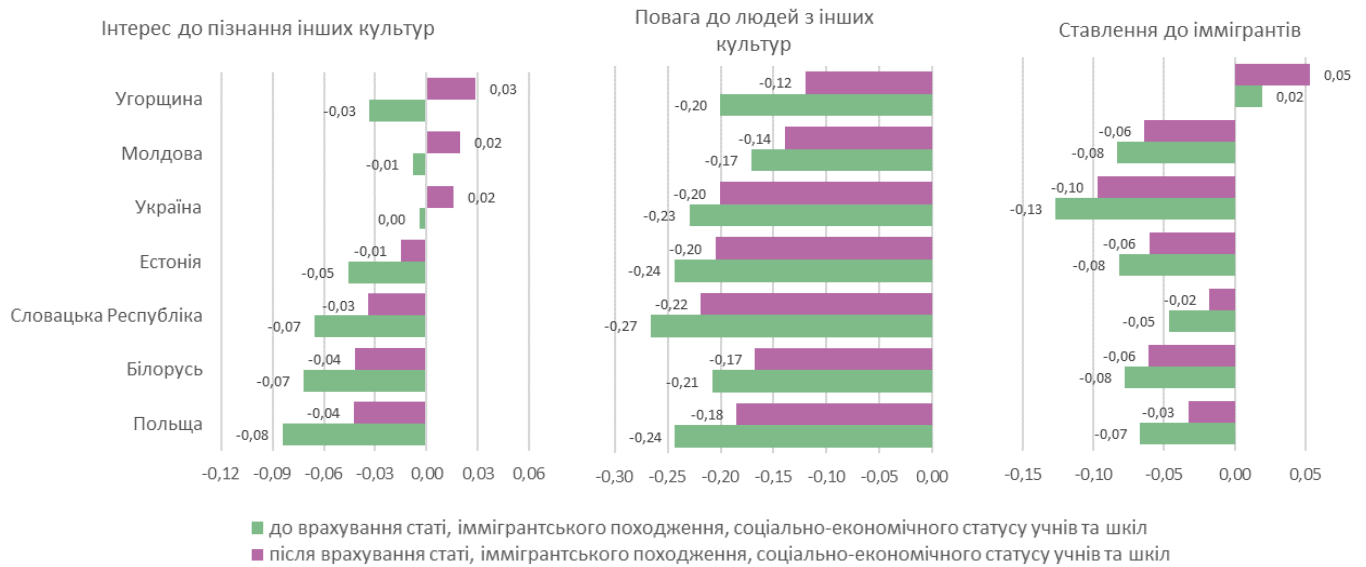

В Україні лише індекси самоефективності учнів щодо глобальних проблем та їхнього інтересу до пізнання інших культур несуттєво змінюються зі збільшенням на одиницю індексу сприйняття учнями дискримінації з боку вчителів. Усі інші залежності значущі.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу сприйняття учнями дискримінації в школі

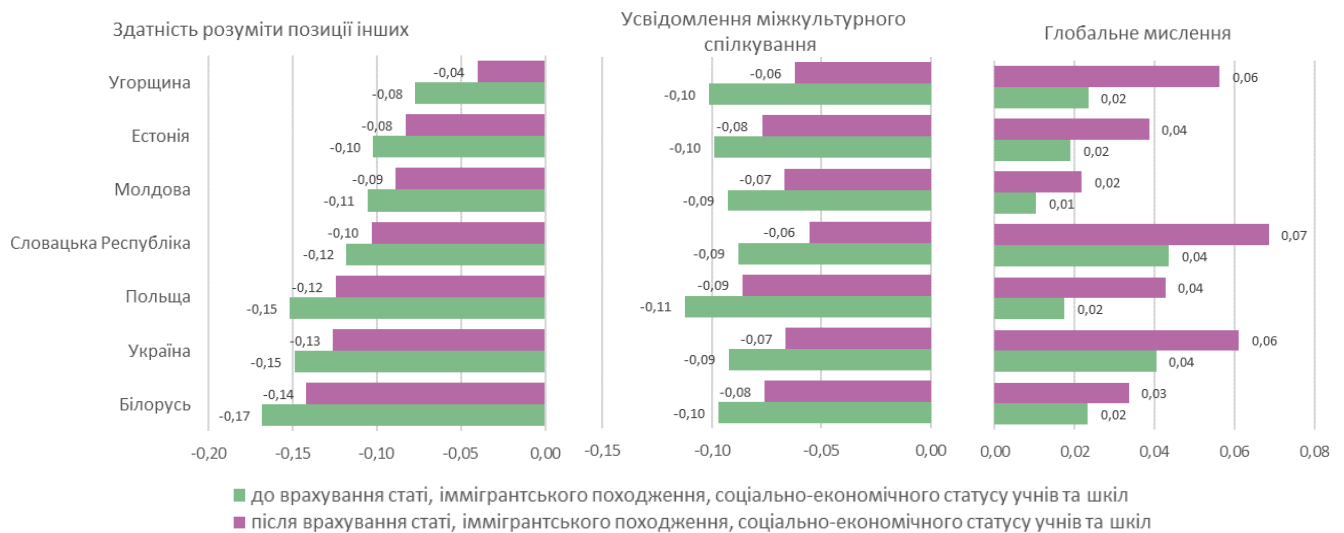

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу сприйняття учнями дискримінації в школі

В Україні повага учнів до людей з інших культур, ставлення до іммігрантів і здатність розуміти позиції інших значно знижуються зі збільшенням проявів дискримінації з боку вчителів, водночас індекс глобального мислення підвищується, особливо після врахування демографічних характеристик і соціально-економічного статусу. Серед референтних країн найменший вплив рівня сприйняття учнями дискримінації в школі на всі індекси, що характеризують готовність учнів до життя в глобалізованому багатокультурному світі, спостерігається в Угорщині.

Зміна відповідного індексу, пов'язана зі збільшенням на одиницю індексу сприйняття учнями дискримінації в школі

РЕЗЮМЕ

В Україні керівники закладів освіти повідомляють про більш позитивні мультикультурні переконання своїх учителів, ніж у середньому керівники по країнах ОЕСР. Серед референтних країн вищий рівень демонструють лише вчителі Білоруси, а найнижчий показник мультикультурних переконань, за свідченням керівників закладів освіти, мають учителі в Угорщині.

Погляди та ставлення учнів щодо життя в глобалізованому світі здебільшого позитивно, але неістотно пов'язані з мультикультурними переконаннями вчителів у всіх референтних країнах.

Переважає більшість учнів у всіх референтних країнах вважає, що їхні вчителі мало схильні до традиційних проявів дискримінації, заснованих на стереотипах та упередженнях, щодо людей з інших культурних груп. Водночас найчастіше учні вказували в анкетах, що більшість їхніх учителів або й майже всі мають занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп: в Україні таких учнів 17 %, а найбільше серед референтних країн у Словацькій Республіці – 22 %.

Серед референтних країн лише учні в Білорусі відчують менше, ніж в Україні, проявів дискримінації з боку вчителів. Найгірший дискримінаційний клімат у школах Словацької Республіки.

Хлопці в усіх референтних країнах стикаються з проявами дискримінації з боку вчителів частіше, ніж дівчата.

У багатьох референтних країнах учні з низьким і середнім соціально-економічним статусом частіше повідомляють про прояви дискримінації у своєму закладі освіти з боку вчителів, ніж їхні благополучні однолітки. Щоправда, статистично значущою ця різниця є лише в Угорщині та Словацькій Республіці.

У середньому по країнах ОЕСР зв'язок між індексами, що характеризують готовність учнів до життя в глобалізованому багатокультурному світі (за винятком індексу глобального мислення), та рівнем сприйняття ними дискримінації в школі є негативним. Цей зв'язок слабший з тими аспектами, що характеризують знання учнів, але сильніший з міжкультурними поведінковими характеристиками. Зі збільшенням індексу сприйняття дискримінації в школі найсуттєвіше зменшується індекс поваги до людей з інших культур.

Автори:

Тетяна Лісова, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Марія Мазорчук, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Василь Терещенко, начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Ганна Бичко, заступниця начальника відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Тетяна Вакуленко, заступниця директора Українського центру оцінювання якості освіти

За більш детальною інформацією звертайтеся до команди PISA Українського центру оцінювання якості освіти: pisa.ukraine@testportal.gov.ua

Із даними дослідження можна попрацювати тут: <https://www.oecd.org/pisa/data/>

Відвідайте сайти:

pisa.testportal.gov.ua

oecd.org/pisa

Читайте також:

Як вивчення іноземних мов впливає на готовність учнів до життя в глобалізованому багатокультурному світі?

Майже 100 % учнів в Україні навчаються в закладах, керівники яких стверджують, що багато хто або й усі вчителі дотримуються думки, що, коли між учнями різного походження виникають конфлікти, треба спонукати учнів вирішувати суперечки через пошук спільної мови, а також вважають, що на уроці важливо, щоб учні різного походження навчалися бачити спільні для них риси.

В Україні у великих містах (понад 1 000 000 жителів) та в коледжах / технікумах / ПТНЗ індекс сприйняття дискримінації в школі вищий, ніж у населених пунктах чи закладах освіти інших типів, тобто учні першої групи частіше помічають прояви традиційної дискримінації з боку своїх учителів.

Майже половина українських підлітків вважає, що ніхто з їхніх учителів не схильний до традиційних проявів дискримінації, заснованих на стереотипах та упередженнях, щодо людей з інших культурних груп. Від 30 до 40 % учнів вважають, що дехто з учителів негативно відгукується про людей з певних культур, має спотворені уявлення про історію деяких культурних груп, звинувачує людей певних культурних груп у проблемах, що є в Україні, та має занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп.

У багатьох референтних країнах учні з низьким і середнім соціально-економічним статусом частіше повідомляють про прояви дискримінації у своєму закладі освіти з боку вчителів, ніж їх більш благополучні однолітки.

В Україні соціально-економічний статус учнів не впливає істотно на сприйняття учнями дискримінації з боку вчителів у закладі освіти.

В Україні найбільш позитивними мультикультурними переконаннями вирізняються вчителі в містечках і невеликих містах, а також у ліцеях / гімназіях / спеціалізованих школах. Керівники сільських закладів освіти повідомляють про меншу поширеність позитивних мультикультурних поглядів у середовищі своїх педколективів.

Загалом дискримінаційний клімат у вітчизняних закладах освіти не гірший, ніж у середньому по країнах ОЕСР. Серед референтних країн найбільше відчують прояви дискримінації з боку своїх учителів учні Словачької Республіки, а найменше – Білоруси.

У всіх референтних країнах індекс сприйняття хлопцями дискримінації в школі істотно вищий, ніж дівчатами, тобто хлопці частіше повідомляли, що вчителі можуть негативно відгукуватися про людей з певних культур, мати спотворені уявлення про історію деяких культурних груп, звинувачувати людей певних культурних груп у проблемах, що є в країні, та мати занижені очікування щодо успішності учнів певних культурних груп.

У середньому по країнах ОЕСР зв'язок між індексами, що характеризують готовність учнів до життя в глобалізованому багатокультурному світі та рівнем сприйняття ними дискримінації в школі є негативним. Тобто що частіше учні стикаються з проявами дискримінації в школі, то меншою мірою вони демонструють якості, необхідні для майбутнього життя.